

Landsmøte 2013
Trondheim, 30. august til 1. september

SAK 8

Naturvernforbundets prinsippprogram

Innholder:

- 1. Innkomne framlegg til endringar med innstillingar frå landsstyret**
- 2. Framlegg til endring av framlegg 8.16 frå NOA**

Sak 8: Prinsippprogram

Formatering i dokumentet:

Understreka tekst: ny foreslått tekst

~~Gjennomstreka tekst~~: tekst foreslått stroke

Tekst i kursiv: tekst foreslått flytta

Tekst utan formatering: tekst foreslått å la stå

Framlegg 8.1		
Side 2	Linje 15	Framlegg frå: Naturvernforbundet på Inderøy
Erstatte punktet:		
Vi må ta vare på mangfaldet i naturen.		
Med:		
Vi må ta vare på artsmangfald og den typiske artssamansetjinga i naturtypene.		
Landsstyrets innstilling: Forslaget avvises		
Redaksjonskomiteens innstilling:		
Vedtak:		

Framlegg 8.2		
Side: 2	Linje: 26	Framlegg frå: Landsstyret
Tilleggsforslag:		
Dette krev, fordi jorda er avgrensa, at dei økonomisk rikaste gjev avkall på ein del av dagens forbruk. <u>All samfunnsplanlegging må leggje til rette for lågare forbruk, mindre utslepp, betre folkehelse, funksjonelle økosystem og berekraftig artsmangfald</u>		
Landsstyrets innstilling: Forslaget vedtas		
Redaksjonskomiteens innstilling:		
Vedtak:		

Framlegg 8.3		
Side 3	Linje: 90	Framlegg frå: Naturvernforbundet i Telemark ved Tormod Svartdal
Tilleggsforslag, nytt avsnitt		

Naturvernforbundet skal også skissere dei politiske løysingane på utfordringane og gå inn i den offentlige debatten og konfrontere motargumenta. Vi skal vere premissleverandør på korleis omsynet til natur og miljø skal vegast opp mot andre politiske mål, og ikkje overlate til partipolitikarane å gjere dette.

Landsstyrets innstilling: Forslaget avvises

Redaksjonskomiteens innstilling:

Vedtak:

Framlegg 8.5

Side 5

Linje 180

Framlegg frå: Naturvernforbundet i Steinkjer

Leggje til setning:

Naturvernforbundet meiner den globale temperaturauken på lengre sikt må haldast under 1,5 grader Celsius. 1,5 grader C krev at CO2-mengda i atmosfæren held seg under 350 ppm. I dag er andelen ca 400 ppm og dette inneber at mykje CO2 må trekkjast ut av atmosfæren raskast mogleg. Da trengst det kraftige utsleppsreduksjonar både i industrilanda og i utviklingslanda.

Landsstyrets innstilling: Forslaget avvises

Redaksjonskomiteens innstilling:

Vedtak:

Framlegg 8.6

Side 6

Linje 233

Framlegg frå: Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag

Nytt punkt:

- Det må bli forbod mot å sleppe avfall frå bergindustrien (gruver m.m.) ut i fjordane.

Landsstyrets innstilling: Forslaget vedtas

Redaksjonskomiteens innstilling

Vedtak:

Framlegg 8.7

Side 6

Linje 233

Framlegg frå: Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag

Nytt punkt:

- Det må bli utvikla og teke i bruk gode metodar for å stanse skadeleg avrenning frå gamle gruver. Slik teknologi må på plass før oppstart av nye gruver med fare for avrenning.

Landsstyrets innstilling. Forslaget avvises

Redaksjonskomiteens innstilling

Vedtak:

Framlegg 8.8		
Side 6	Linje 233	Framlegg frå: Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag
Nytt punkt: <ul style="list-style-type: none"> • <u>Gruver utan avfall må bli eit nasjonalt mål. Gjennom pålegg, avgifter og tilskot må ein sikra driftsformer som gjev lite overskotsmasse, til dømes underjordsdrift i staden for dagbrot, og sikre at stadig meir av overskotsmassen blir brukt til nyttige føremål og tilbakefylling i gruvene i staden for å bli lagt i deponi som avfall.</u> 		
Landsstyrets innstilling: Forslaget avvises		
Redaksjonskomiteens innstilling		
Vedtak:		

Framlegg 8.9		
Side 6	Linje 240	Framlegg frå: Naturvernforbundet i Steinkjer
Leggje til setning i byrjinga av avsnittet: <p><u>Dagens matproduksjon er ikkje berekraftig. Landbruket får tilført 10 gonger meir energieiningar enn det som vert teke ut. Landbruket er basert på bruk av fossile ressursar og som må fasast ut</u></p>		
Landsstyrets innstilling: Forslaget avvises		
Redaksjonskomiteens innstilling:		
Vedtak:		

Framlegg 8.10		
Side 7	Linje 254	Framlegg frå: Naturvernforbundet på Inderøy
Nytt punkt <ul style="list-style-type: none"> • <u>Fôr til fisk bør koma frå havet, sidan landbruksprodusert fôr aukar erosjonen av næringsemne frå land til hav. Importert fiskebasert fôr frå andre land, som til dømes Peru, må verta forbode. Men det må heller ikkje overfiskast på lodde og tobis her heime slik at det går ut over rov-villfisken.</u> 		
Landsstyrets innstilling: Forslaget avvises		
Redaksjonskomiteens innstilling:		
Vedtak:		

Framlegg 8.11		
Side 7	Linje 254	Framlegg frå: Naturvernforbundet på Inderøy

Nytt punkt

- Kjøtproduksjonen frå svin og kylling bør ned i Noreg, sidan desse et mat vi menneske kan ete. Kjøt frå drøvtyggjarar som utnyttjar grasareal i fjellet og dyrkamark nordover og i fjellbygdene er meir berekraftig dersom desse ikkje et kraftfôr.

Landsstyrets innstilling: Forslaget avvises**Redaksjonskomiteens innstilling:****Vedtak:****Framlegg 8.12***Side 7**Linje 255 og 256**Framlegg frå: Naturvernforbundet i Steinkjer***Endre punkt:**

- Andelen økologisk matproduksjon må aukast kraftig, og dei offentlege målsettingane når det gjeld offentlege anskaffingar av økologisk mat bør skjerpast.

Ved å erstatte leddsetning med ny setning:

- Andelen økologisk matproduksjon må aukast kraftig, ~~og dei offentlege målsettingane når det gjeld offentlege anskaffingar av økologisk mat bør skjerpast.~~ Det er eit mål at matvarekjøp i offentlig regi i hovudsak er økologisk.

Landsstyrets innstilling: Forslaget vedtas**Redaksjonskomiteens innstilling****Vedtak:****Framlegg 8.13***Side 7**Linje 276 og 277**Framlegg frå: Naturvernforbundet i Steinkjer***Erstatte punkt:**

- Tilskotsordningane i landbruket må tilpassast rovdyrforvaltninga slik at nødvendige leveområde for rovdyr vert tekne vare på.

Med ny tekst:

- Tilskotsordningane i landbruket må verke til at fauna og flora vert mest mogleg mangfaldig.

Landsstyrets innstilling: Forslaget avvises**Redaksjonskomiteens innstilling****Vedtak:****Framlegg 8.14**

Side 7	Linje 289-291	Framlegg frå: Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag Støttet av NOA
<p>Endre følgjande punkt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Energien vi bruker, må i hovudsak vere fornybar. Den massive vasskraftutbygginga som har vore i Noreg, gjer at vi må vera restriktiv til vidare utbygging av vassdraga våre. Vi må i staden satse på dei nye fornybare energikjeldene. <p>Til fordel for dette:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Energien vi brukar, må i hovudsak vere fornybar. <u>Dei massive naturinngrepa frå vasskraftutbygginga i Noreg gjer at vi må vera restriktiv til vidare utbygging av vassdraga våre og til vindkraft på land.</u> Vi må i staden i <u>hovudsak</u> satse på <u>energisparing, energi-effektivisering og fornyelege energikjelder med minimale naturinngrep.</u> 		
Landsstyrets innstilling: Forslaget avvises		
Redaksjonskomiteens innstilling		
Vedtak:		

Framlegg 8.15		
Side 8	Linje 303 - 306	Framlegg frå: Naturvernforbundet på Inderøy Støttet av NOA
<p>Stryke punktet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ny fornybar energi må verke til å redusere forbruket av fossil energi. Samstundes med energisparing, må Noreg satse på ny fornybar energi slik som bio- og solenergi, bølge- og vindkraft. Ved all utbygging må det tas særskilt hensyn til naturmangfold, folkehelse og landskap. <p>Til fordel for:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Ny fornyeleg energi må verke til å redusere forbruket av fossil energi. I tillegg til energisparing må Noreg innføre politiske verkemiddel som gjer all energi dyrare å misbruke. Privatiseringa av energimarknaden gjennom EØS-reglar om konkurranse er ikkje vegen å gå fordi meir tilgjengeleg energi av alle slag saman gjer energien billigare.</u> 		
Landsstyrets innstilling: Forslaget avvises		
Redaksjonskomiteens innstilling		
Vedtak:		

Framlegg 8.16		
Side 8	Linje 303-306	Framlegg frå: Naturvernforbundet Sør-Trøndelag Støttet av NOA
<p>Endre følgjande punkt:</p>		

- Ny fornybar energi må verke til å redusere forbruket av fossil energi. Samstundes med energisparing, må Noreg satse på ny fornybar energi slik som bio- og solenergi, bølge- og vindkraft. Ved all utbygging må det tas særskilt hensyn til naturmangfold, folkehelse og landskap.

Til fordel for dette:

- Frigjort og ny fornybar energi må verke til å fase ut fossil energi. I tillegg til energisparing og energieffektivisering, må Noreg satse på ny fornybar energi slik som geovarme, bio- og solenergi, bølge- og havvindkraft. Ved all utbygging må det takast særskilt omsyn til naturmangfold, folkehelse og landskap.

Landsstyrets innstilling: Forslaget avvises

Redaksjonskomiteens innstilling

Vedtak:

Framlegg 8.16 A

Side 8

Linje 303-306

Framlegg frå: NOA

NOA fremmer følgende endringsframlegg til forslag 8.16:

Endre følgjande punkt:

- Ny fornybar energi må verke til å redusere forbruket av fossil energi. Samstundes med energisparing, må Noreg satse på ny fornybar energi slik som bio- og solenergi, bølge- og vindkraft. Ved all utbygging må det tas særskilt hensyn til naturmangfold, folkehelse og landskap.

Til fordel for dette:

- Frigjort og ny fornybar energi må verke til å fase ut fossil energi. I tillegg til energisparing og energieffektivisering, må Noreg satse på ny fornybar energi slik som geovarme, bio- og solenergi, bølge- og havvindkraft. Ved all utbygging må det takast særskilt omsyn til naturmangfold, folkehelse og landskap.

Framlegg frå NOA

Totalforbruket av energi i Norge må reduseres vesentlig. Frigjort og ny fornybar energi må verke til å fase ut fossil energi. I tillegg til energisparing og energieffektivisering, må Noreg satse på ny fornybar energi slik som geovarme, bio- og solenergi, bølge- og havvindkraft. ~~Ved all~~ Utbygging ~~må det takast særskilt omsyn til~~ skal ikke skade naturmangfold, folkehelse og landskap.

Har ikkje vert diskutert i landsstyret

Redaksjonskomiteens innstilling

Vedtak:

Framlegg 8.17		
Side 8	Linje 304	Framlegg frå: Naturvernforbundet i Steinkjer
Leggje til tekst: <ul style="list-style-type: none"> Ny fornybar energi må verke til å redusere forbruket av fossil energi. Samstundes med energisparing, må Noreg satse på ny fornybar energi slik som bio- og solenergi, bølge- og vindkraft og geovarme. Ved all utbygging må det tas særskilt hensyn til naturmangfold, folkehelse og landskap. 		
Landsstyrets innstilling: Forslaget vedtas		
Redaksjonskomiteens innstilling		
Vedtak:		

Framlegg 8.18		
Side 8	Linje 307	Framlegg frå: Naturvernforbundet på Inderøy
Stryke siste setninga i punktet <ul style="list-style-type: none"> All energi må brukast på mest mogleg effektiv måte, ved at høgverdig, elektrisk energi vert reservert til formål som krev høg energikvalitet. ~~Elektrisitet må ikkje nyttast til oppvarming.~~ 		
Landsstyrets innstilling: Forslaget vedtas		
Redaksjonskomiteens innstilling		
Vedtak:		

Framlegg 8.19		
Side 8	Linje 326	Framlegg frå: Naturvernforbundet i Steinkjer
Endre kapitteloverskrift: <u>Fossilbasert transport</u>		
Landsstyrets innstilling: Forslaget avvises		
Redaksjonskomiteens innstilling		
Vedtak:		

Framlegg 8.20		
Side 8	Linje 338	Framlegg frå: Naturvernforbundet i Steinkjer

Leggje til ny setning:

Det må også innførast transportreducerande verkemiddel, som avgrensingar i tal på parkeringsplassar og meir rettferdig prising av både person- og godstransport. CO2-avgifta må aukast i samsvar med prinsippet om «Forurenar betalar». I tillegg må det satsast på meir miljøvenleg teknologi i transportsektoren.

Landsstyrets innstilling: Forslaget avvises**Redaksjonskomiteens innstilling****Vedtak:****Framlegg 8.21***Side 9**Linje 362 – 384**Framlegg frå: Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag***Erstatte følgjande avsnitt:****Avfall**

Målet er å gjere avfallsmengda minst mogleg og få til korte, lukka materialkrinslaup. Alt avfall må handsamast i samsvar med avfallshierarkiet. I prioritert rekkjefylgje vil det seie (1) minimering av avfallsmengda, (2) ombruk, (3) resirkulering/attvinning, (4) forbrenning med energiattvinning og (5) deponi/forbrenning utan energiattvinning.

Naturvernforbundet meiner at:

- Avfallsmengda må reduserast. Produkt må vare lenger og i større grad kunne reparerast og nyttast fleire gonger. Det må brukast mindre emballasje, og den må være biologisk nedbrytbar og giftfri. Plastprodukt eller emballasje som ikkje kan vere biologisk nedbrytbar, må inkluderast i eit effektivt pantesystem.
- Både offentlege og private verksemder må stille strengare krav til miljø ved innkjøp.
- Det må stillast strengare krav til rett ressurs- og avfallshandtering ved bygge- og anleggsarbeid.
- Bruken av miljøskadelege stoff som ikkje kan brytast ned i naturen, må minimaliserast.
- Panteordningar bør nyttast for fleire produktgrupper for å auke innsamlinga. Produsentar og importørar må få eit større ansvar for ombruk og avfallshandtering.
- Det må byggast ut gode kjeldesorteringsordningar i heile landet.
- Det må bli forbod mot å forbrenne avfall som kan brukast om eller resirkulerast.
- Alt farleg avfall må samlast inn og handsamast på ein miljømessig forsvarleg måte.
- Forureinaren-skal-betale-prinsippet må utvidast slik at verksemder får ansvar for og forpliktingar knytte til skader årsaka av verksemda og produkta deira.

Med:**Produksjon, forbruk og avfall**

Målet er å gjere avfallsmengda minst mogleg, og få til korte lukka materialkrinslaup. Alt avfall må handsamast i samsvar med avfallshierarkiet. For forbrukarane vil det i prioritert rekkjefylgje seie (1) minimering av avfallsmengda, (2) ombruk, (3) resirkulering/attvinning, (4) forbrenning med energiattvinning og (5) deponi/forbrenning utan energiattvinning.

Energi- og ressursforbruk ved produksjon må bli redusert, samtidig som produkta får maksimal levetid og gode garanti- og serviceordningar. Reklame og marknadsføring må få ein

miljøstandard.

Naturvernforbundet meiner at:

- Avfallsmengda må reduserast. Produkt må vare lenger, og i større grad kunne bli reparert og nytta fleire gongar. Det bør bli utforma reglar/garanti som reduserer bruken av planlagt forelding for produkt. Det må brukast mindre emballasje, og den må vera biologisk nedbrytbar og giftfri.
- *Bruken av miljøskadelege stoff som ikkje kan brytast ned i naturen, må bli reduisert til eit minimum.*
- *Forureinaren-skal-betale-prinsippet må utvidast slik at verksemder får ansvar for og forpliktingar knytte til skadar årsaka av verksemda og produkta deira.*
- Ein må innføre reguleringar som sikrar minst mogleg energi- og ressursbruk og dei beste miljøvennlige metodane ved produksjon av varar, også importvarar.
- Gruver utan avfall må bli eit nasjonalt mål. Gjennom pålegg, avgifter og tilskot må ein sikra driftsformer med lite overskotsmasse, til dømes underjordsdrift i staden for dagbrot, og sikre at stadig meire av overskotssmassen blir brukt til nyttige formål og tilbakefylling i gruvene i staden for å bli lagt i deponi som avfall.
- *Det må stillast strengare krav til rett ressurs- og avfallshandtering ved bygge- og anleggsarbeid.*
- *Både offentlege og private verksemder må stille strengare krav til miljø ved innkjøp.*
- Svanemerket bør bli utvida til også å inkludere det økologiske fotavtrykket til eit produkt, i tillegg til klima- og miljø(gifter). Matvarar bør også få ei tilsvarande miljømerking.
- Produkt frå verksemd som krev store naturinngrep, som skogs- og gruvedrift, bør ha eigne, detaljerte ordningar for miljøsertifisering som er spesifikke for verksemda.
- Innføre miljøsertifisering eller krav om miljøinformasjon ved produktreklame og marknadsføring. «Nudging» eller tilsvarande kan hjelpe forbrukarane til å ta miljøvennlige val.
- *Plastprodukt eller emballasje som ikkje er biologisk nedbrytbart, må inkluderast i eit effektivt attvinnings- og pantesystem.*
- *Panteordningar bør nyttast for fleire produktgrupper, for å auke innsamlinga. Produsentar og importørar må få større ansvar for ombruk og avfallshandtering.*
- *Det må byggjast ut gode kjeldesorteringsordningar i heile landet.*
- Forbrenning av avfall skal aldri skje dersom miljøregnskapet blir betre ved gjenbruk eller resirkulering.
- Alt farleg avfall må bli samla inn og handsama på miljømessig forsvarleg vis. Det må bli sett av meir middel til forskning på «urban mining», som må få større plass i gjenvinningsindustrien.
- Våtorganisk avfall må bli sortert ut og samla inn for produksjon av biogass som kan

<u>erstatte fossilgass. Biorestar må utnyttast som gjødning.</u>
Landsstyrets innstilling: Forslaget avvises – med unntak av endringsforslaget i andre kulepunkt, som vedtas
Redaksjonskomiteens innstilling
Vedtak:

Framlegg 8.22		
Side 9	Linje 364	Framlegg frå: Naturvernforbundet i Møre og Romsdal v/Øystein Folden
Bytte ut første setning i teksten:		
Avfall		
Målet er å gjere avfallsmengda minst mogleg, og få til korte lukka materialkrinsløp. <u>Avfall som omgrep er ei misforståing. Avfall består av ressursar som skal utnyttast. Alt avfall skal difor bli råvarar.</u> Alt avfall må handsamast i samsvar med avfallshierarkiet. I prioritert rekkjefylgje vil det seie (1) minimering av avfallsmengda, (2) ombruk, (3) resirkulering/attvinning, (4) forbrenning med		
Landsstyrets innstilling: Forslaget vedtas		
Redaksjonskomiteens innstilling		
Vedtak:		

Framlegg 8.23		
Side 9	Linje 370	Framlegg frå: Naturvernforbundet i Møre og Romsdal v/Øystein Folden
Bytte ut første setning i første kulepunkt:		
Naturvernforbundet meiner at:		
<ul style="list-style-type: none"> • Avfallsmengda må reduserast. <u>Avfall må avskaffast.</u> 		
Landsstyrets innstilling: Forslaget avvises		
Redaksjonskomiteens innstilling		
Vedtak:		